

اخلاق حرفه‌ای

□ اخلاق حرفه‌ای، جزء جدایی‌ناپذیر حرفه روزنامه‌نگاری است و می‌تواند - و باید - راهگشا و راهنمای روزنامه‌نگار در تمامی عرصه‌های مختلف کسب، تنظیم و نشر خبر باشد. از آنجا که اصولاً اخلاق، متأثر از عقاید، باورها، رسوم و عرف جوامع است، لاجرم، اخلاق حرفه‌ای روزنامه‌نگاری نیز در هر حوزه جغرافیایی، ویژگی‌ها و مختصات خاص خود را داراست. به بیان دیگر آزادی و میدان عمل روزنامه‌نگار در هر جامعه‌ای توسط چارچوبی مشخص می‌شود که ابعاد و اضلاع آن را اصول و ضوابط اخلاقی همان جامعه معین کرده است. به عنوان مثال، حریم خصوصی افراد در یک جامعه شرقی با آنچه در غرب اصطلاحاً Privacy گفته می‌شود، حتماً دارای تفاوت‌هایی است و روزنامه‌نگار شرقی نیز در پرداختن به چنین مقوله‌ای در قیاس با روزنامه‌نگار غربی، قطعاً تفاوت عمل خواهد داشت. در جامعه‌ای، کار حرفه‌ای و افزایش تیراژ حکم می‌کند که روزنامه‌نگاری‌ها بی‌محابا و بدون لحاظ نمودن هیچ محدودیتی به انتشار آنچه «تیراژ آور» است، بپردازد و در جامعه‌ای دیگر، برداشته‌های روزنامه‌نگار از حرف و رفتار جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کند، بسیار مهمتر از مقوله‌ای نظیر تیراژ قلمداد می‌شود.

□□ طرح مسأله اخلاق حرفه‌ای روزنامه‌نگاری در ایران - که به بهانه برپایی «نخستین هم‌اندیشی اخلاق مطبوعاتی روزنامه‌نگار مسلمان» صورت گرفته است - در تاریخ ۱۶۰ ساله روزنامه‌نگاری کشور بی‌سابقه است و از این رو جای خوشوقتی است که چنین امر مهمی به‌طور جدی در دستور کار سیاست‌گذاران و دست‌اندرکاران امور مطبوعاتی کشور قرار گرفته است.

اخلاق و قانون در بررسی‌های اجتماعی، دو مقوله نزدیک به هم ارزیابی می‌شوند و برخی براین باورند که بسیاری از قوانین، ریشه در اخلاق و عرف جاری جوامع دارند. اما در بحث مربوط به اخلاق حرفه‌ای روزنامه‌نگاری، این سؤال مطرح است که آیا «اصول اخلاق حرفه‌ای» باید به «قانون اصول اخلاق حرفه‌ای» تبدیل شود تا اجرای آن تضمین گردد؟ مدافعان قانونی شدن اصول اخلاقی، ضرورت وجود ضمانت اجرا برای اصول اخلاقی را به عنوان مهمترین دلیل دیدگاه خود برمی‌شمارند و مخالفان معتقدند اگر «اخلاق» و «اصول اخلاقی» به «قانون» تبدیل شوند، دیگر خاصیت وجودی خود را از دست می‌دهند. چرا که اجرا و احترام به اصول اخلاقی به «ایفای یک وظیفه قانونی» تبدیل می‌شود.

طرفداران دیدگاه اخیر براین باورند که «اخلاق» و اصول اخلاق حرفه‌ای باید جایگاهی بالاتر از قانون داشته باشد، کمابینه قوانین جاری هر کشوری نیز از اخلاق نشأت می‌گیرند و خود اخلاق، هیچ‌گاه به متن قانونی تبدیل نمی‌شود. حال که اخلاق حرفه‌ای روزنامه‌نگاری در بین اصحاب این حرفه مطرح و به بهانه برگزاری «هم‌اندیشی» به بحث گذاشته شده، جا دارد تا این دو دیدگاه نیز مدنظر قرار گیرد تا با بررسی‌های عمیق و حساب شده بتوانیم به «اصول اخلاق حرفه‌ای روزنامه‌نگار مسلمان» دست یابیم. تذکر این نکته نیز به جا خواهد بود که قرار نیست با برگزاری اجلاس اول «هم‌اندیشی» به چنین اصولی دست یابیم، هم‌اندیشی صرفاً می‌تواند به عنوان «طرح مسأله» و به‌منظور به‌چالش‌آوردن متفکران و صاحب‌نظران در موضوع اخلاق حرفه‌ای، ارزیابی شود. لازم است تمامی روزنامه‌نگاران دست‌به‌دست هم دهند و با پیگیری و تداوم بخشیدن به دستاوردهای نخستین هم‌اندیشی به تدوین اصول اخلاق حرفه‌ای همت گمارند.

□□□ تدوین اصول اخلاق حرفه‌ای روزنامه‌نگاری بیش از هر چیز نیازمند «اجراشدن» است. یعنی باید به اصولی دست یابیم که هم «لازم‌الاجرا» باشند و هم «قابل اجرا». برای دستیابی به چنین اصولی، مشارکت جمعی روزنامه‌نگاران، ضرورتی حتمی است. در سالهای اخیر مسأله تشکیل صنفی بدنه تحریری مطبوعات از سوی صاحب‌نظران، مسئولان و دست‌اندرکاران مطبوعات، مطرح و مورد تأکید قرار گرفته است. «نخستین هم‌اندیشی» فرصت مناسبی است تا با پرداختن به این مهم، بهترین و سریع‌ترین راه‌های دستیابی به تشکیل صنفی برای روزنامه‌نگاران کشور، شناسایی و معرفی شود. شکل صنفی روزنامه‌نگاران می‌تواند بهترین محل مشورت و تدوین اصول «قابل اجرا»ی حرفه‌ای و اولی‌ترین مرجع برای «لازم‌الاجرا» ساختن آن اصول تلقی گردد.